Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj
Facultatea de Litere
Centrul CODEX

DRAGOȘ CALMA

(UNIVERSITY COLLEGE DUBLIN)

SEMINAR DE PALEOGRAFIE LATINĂ MEDIEVALĂ: MANUSCRISE FILOSOFICE

Marți, 31 octombrie 2023
ora 14:00
Sala Lenau
(Facultatea de Litere,
Str. Horea 31)

Dragoș Calma este associate professor la University College Dublin și director al unui grant ERC. A obținut doctoratul în filosofie la Universitatea din Paris (Sorbona) și a fost cercetător postdoctoral la Bonn, Paris și Cambridge. Publicații recente: *Reading Proclus and the Book of Causes*, ed., Leiden: Brill, 3 vol., 2019-2021; *The Renewal of Medieval Metaphysics. Berthold of Moosburg's Expositio on Proclus' Elements of Theology*, ed., Leiden: Brill, 2021.

Seminar finanțat de CNCS – UEFISCDI, prin programul PNCDI IV, proiectul PN-IV-P2-2.2-MCD-2023-0051.

Centrul CODEX este membru al Fédération Internationale des Instituts d'Études Médiévales.

MNIS CAUSA PRIMA
ria plus
est influens supra
causatum suum q̃
causa uniuersalis
secunda.

Cum ergo remouet causa
uniusalis s̃a uirtutem suā
a re cā uniusalis prima nō
aufert uirtutē suam ab ea.
qḋ est q: cā ulis prima agit
in causatū cāe s̃e añ quā agat
in ip̄m causa ulis s̃a que sequi
tur ip̄m. Cū ergo agit cau
sa s̃a que sequitur in causatū
nō excusatur ip̄ius actō cā p̄
ma que est sr̃ eam. ⁊ qn̄ sepa
tur cā est s̃a a causato qḋ sequit̃
ip̄am ab eo p̄ma que est sup̄
ip̄m est cā ca. ⁊ nos quidem
exemplificauimus illḋ p ee
⁊ uiuū ⁊ hoim qḋ quī oz res
est in primo. Deinde uiuū. p̄
ea hō uiuū. ergo cā hoīs quī
uiuū quī est cā uiuo qḋ ē cā
hoi. ⁊ silr̃ quī ponis rōnabilē
eē cām hoi est eē uehemenc̄
cā hoi quā rōnalitas quī ē cā
eius eē ⁊ illius qḋ dixim⁹ sig
ficacō est qḋ quī demones re
mouet uirtutē rōnalem ab ho
mine nō remanz hō ⁊ rema
net uiuū spirans sensibile. ē
aut̃ remouet ab eo uiuū. nō
remanet uiuū. ⁊ remanz eē
quī eē nō remouetur ab eo
s3 remouet̃ uiuū quī cā nō
remouetur p remocōm cām
sui. remanz ergo hō eē. Cū
ergo indiuiduū est hō indiuiduū
hō nō est alr̃. ⁊ si nō est alr̃ ē eē
tm̄. Iam ergo manifm̄ est ⁊
planū qḋ cā prima longin
qua est plus cōp̄hendens. et
uehemencius causa rei quā
cā p̄pinqua. ⁊ p̄p illḋ fit eius o
pacō uehemencōris adhen
cie cū re quā cāe p̄pinq̄. ⁊ hic
quiḋ nō fit nisi hoc ū q: res in
p̄mis nō patitur ū a uirtute
longinqua. Deinde patit̃
s̃a a uirtute que est sb̄ p̄ma. ⁊
cā p̄ma adiuuat cām s̃am sr̃
opacōm suā. quī opacōm q̃
cā efficit s̃a. p̄ma ē ibi efficit
sup̄ quī efficit eam p̄modum
alium altcōrem ⁊ sublimiorē
⁊ quī remouet̃ cā s̃a a causato
suo nō remouetur ab eo p̄i
ma quī cā p̄ma est maioris
⁊ uehemencōris adhencie cū
re quā cā p̄pinq̄ ⁊ nō fingitur
causatū cāe s̃e ū p uirtutē cāe
p̄me qḋ est q: cā s̃a quī facit rē
influit eam p̄ma q̄ est sup̄
eam sr̃ illā rem de uirtute sua

Incipit lib de causis. Omnis causa.

Quare adheret illi rei adherencia
uehementi et fuat eam et nō se
patitur ab ea sepacōne sue eē p
pinq̄ uno remanet in ea et ad
heret ei adherencia uehemēti s
qd̄ ondim̄ exposuimus.

Omne esse supius
aut est supius e
ternitate et ante
ipsam. aut est cū e
ternitate. aut est p̄
eternitatem.

Esse uo qd̄ est an̄ eternitate
cā pma quī est cā ei. 9z eē qd̄
est cū eternitate est intelligen
cia quī est eē et similitudine
una qd̄ nō patitur nz destru
itur. eē autē qd̄ est post eternita
tem et sup̄ tempus est aīa qz
nō est in orizonte eternitatis
inferius et supra tpē et signū q̄
est pma cā an̄ eternitatē ipaz
ē qd̄ eē in ipa ad qd̄ insitum
et dico qd̄ omnis eternitas ē esse
sz nō omne eē est eternitas. er
go eē est plus cōe quā eternitas.
et cā pma est sup̄ eternitatē quī
eternitas ē causatū ipius. et intel
ligencia opponitur ul' pificatur
eternitati quā extenditur
cū ea. et nō alteratur nz destru

itur. et aīa annexa est cū eter
nitate inferius quī est suscepti
bilior impssionis quā intelli
gencia. et est sup̄ tpē quī est
causa temporis.

Omnis anima no
bilis tres h̄t ope
raciones. nam ex o
peracionibus est e
ius opacio anima
lis et opacio intelli
gibilis. et operacō
diuina.

Opacō autē diuina est quī
ipa parat naturā cū uirtute
que est in ipa. i. natura a cā
prima. cuius autē opacō in
telligibilis est quī ipa no
tes pluritatem intelligencie
e que est in ipa. Opacō autē
alis est quī ipa monet primū
corpus et omnia cōa naturali
a quī ipa est cā motus corp
um. et cā opacōnis n̄ et nō ef
ficit aīales opacōnes n̄ quando
ipa est exempli superioris uirtu
tis qd̄ est qz cā pma creauit
eē aīe mediante intelligen
cia. et ppt illud dein est aīa effici

ens opacōm d'inam post qm̄
ergo creauit eā p̄ma eē aīe po
suit eam sicut instrm̄ intelli
cie qd efficiat opacōnes suas
ꝑ illd ergo aīa intelligibil' effi
cit opacōm ⁊ aīa suscipit impſ
sionē intelligencie ita fca est ifio
ris opacōis qm̄ ipam ipssio
ne sua in eo qd ē sb ea opacōe
eius. n ipa moueat ipm ꝑ hūc
ergo cām sit qd aīa mo corpꝰ
de ꝑpetate. Namq aīa est in
minificet corpa qm̄ influit sr
ea ūtutē suā. ⁊ directe pducit
eam ad opacōm rectam dīnā
⁊ uirtutē intelligibilē ⁊ uirtu
tē ei' eēncie sm qd ostendim'. ma
nifm̄ est g' qd aīa h̄t tres opa
cōnes qm̄ h̄t uirtutes tres. k.

Prima rerum cā ptarum est esse ⁊ non est ante ipsum creatum aliud.

Qd est q eē est sup̄ sensum
⁊ sup̄ aīam ⁊ supra intelligē
ciam ⁊ nō est post cām p̄mā
latius nec prius creatū ipo ꝑ
io qd fcm̄ est superius creatis
rebꝰ omībꝰ. in uehemencīꝰ
unitū ⁊ nō est actū ita ū ꝑpt
suam ꝑpinquitatē eē puro ⁊
uni nō in quo uo nō est mul
titudo aliquoꝝ modoꝝ ⁊ eē cā
tū qm̄uis sit uniū. tū multipli
catur. s. q ipm recipit multipli
cacōm ⁊ ipm quid nō est fcm̄
unitā n q ipm qm̄uis sit sim
plex ⁊ nō sit increatis simplꝰ
ipo. tū est cpositū ex multiplica
to ⁊ infinito qd est q omē qd
ex eo sequitur cām p̄mam ē
actibꝰ. i. intelligencia cpleta
est ultima in ipō ⁊ reliquis bo
nitatibꝰ ⁊ forme intelligibiles
in ipō sūt latiores. ⁊ uehemen
cius ulēs ⁊ qd ex eo est infimis
est intellīcia. u̇m ptū cū sb u
lo intelligencia in cplemento
⁊ ūtute ⁊ bonitatibꝰ. ⁊ nō sūt
forme intelligibiles n sicut est
eaꝝ latitudo in illa intelligen
cia. ⁊ eē quod ē catū p̄mū est in
telligencia totū. u̇m ptū intelli
gencia in ipō est diuersa p̄mo
dū qm̄ dixim⁹. ⁊ q diuisifi
catur intellīcia fit in eo forma
intelligibil' diuisa. ⁊ sicut ex for
ma ꝑpea qd diuisificatur in mū
do inferiori puenmnt indiuidua
infinita in multitudine. silr ex
eē cato p̄mo ꝑpea qd diuisifi
catur apparent forme intellc
tibiles infinite. u̇m ptū qm̄
uis diuisificentur nō se iungū
tur ab inuicē. sicut est unicō
indiuiduoꝝ qd ē qm̄ ipē uni
unt absq corrupcōne ⁊ sep
antur absq se iuncōne qm̄ sūt
unū h̄ns multitudinem. ⁊ mul
titudo in unitate intelligencia
e p̄me influit sup̄ intelligen

[illegible]

Incipit lib. de causis.

Omnis causa primaria plus est influens super causatum suum quam causa universalis secunda. [illegible]

Omne esse superius aut est superius eternitate et ante ipsam, aut est cum eternitate, aut post eternitatem et super tempus. Quod est ante eternitatem est causa prima.

Omnis anima nobilis tres habet operationes. Nam ex operationibus eius est operatio animalis et operatio intelligibilis et operatio divina.

Prima rerum creatarum est esse et non est ante ipsum creatum aliud.

Omnis causa p. Cum g. causa universalis [illegible] ... [illegible] ... sed. prima ibi efficit.

Omne esse superius. Quando est causa ... [illegible]

Omnis anima. Operatio autem divina ... [illegible]

Causa in altitudine ... [illegible]

Prima rerum. ... [illegible]

Verumptamen ea efficit per modum alium altiorem et sublimiorem. et quando removet causa secunda causato suo non removet ab eo prima. quando causa prima est maioris et vehementioris adherentie cum re quam causa secunda ... [illegible] ... quod ostendimus et exposuimus.

te sic est eorum latitudo in illa intelligentia. Et esse quod est causatum primum est intelligentia totum. Verumptamen intelligentia in ipso est divisa per modum ... [illegible] ... et procedit ultimum eorum.

85

Österreichische Nationalbibliothek

Et et qui movens. sed amicitia non est una sed quod igitur est amicitia et impossibile est. Et ut
sit lis que non corrumpatur omnino cum talis sit natura mali et cum habeat naturam mali. A
naxagoras autem ponit bonum esse principium quasi movens; intellectus enim movet. sed mo
vet propter aliquid. dicit ergo alium sermonem non sicut nos; medicina enim est aliquo modo
sanitas. et impossibile est et non ponere contrarium boni et intellectus etc. —

Omnis causa primaria plus est influens super causatum suum
quam causa secunda universalis. Cum ergo removet causa secunda universalis vir
tutem suam a re, causa universalis prima non aufert virtutem suam
ab ea. quod est quia causa universalis prima agit in causatum cause secunde antequam a
gat in ipsum causa universalis secunda que sequitur ipsum. Cum ergo agit causa a causa prima que est
super eam. et quando separatur secunda a causato que sequitur ipsum non separatur ab eo
prima que est super ipsum, quoniam est causa ei. Et nos quidem exemplificamus
illud per esse et vivum et hominem. quod est quia oportet ut sit res esse in primis,
deinde vivum, postea homo. vivum ergo est causa hominis propinqua et esse causa eius longinqua.
esse ergo vehementius est causa homini quam vivum, quia est causa vivo quod est causa homini. et
similiter quando posuisti rationalitatem causam homini, est esse vehementius causa homini quam rationalitas,
quia est causa cause eius. Et illius quidem significatio est quod quando tu removes virtutem
rationalem ab homine, non remanet homo et remanet vivum spirans sensibile. Et
quando removes ab eo vivum, et remanet esse, quia non removetur ab eo, sed remo
vetur vivum, quia causa non removetur per remotionem causati sui. Remanet ergo homo
esse. Cum ergo non est individuum homo, est animal, et si non est animal, est esse tantum. Iam ergo mani
festum est et planum quod causa prima longinqua est plus comprehendens et vehementius
causa rei quam causa propinqua. et propter illud fit eius operatio vehementioris adherentie
cum re quam cause propinque. Et hoc quidem non fit secundum hoc nisi quia res in primis
non patitur nisi a virtute longinqua, deinde patitur secundo a virtute que est
sub prima. et causa prima adiuvat causam secundam super operationem suam, quoniam omnem
operationem quam causa efficit secunda, prima etiam causa efficit, verumtamen efficit eam per modum
alium altiorem et sublimiorem. Et quando removetur causa secunda a causato suo non
removetur ab eo causa prima, quoniam causa prima est maioris et vehementioris ad
herentie cum re quam causa propinqua. et non figitur causatum cause secunde nisi per virtutem
cause prime. quod est quia causa secunda quando facit rem influit causa prima que est super eam
super illam rem de virtute sua, quare adheret illud rei adherentia vehementi
et servat eam. Iam ergo manifestum est et planum quod causa longinqua est vehemen
tius causa rei quam causa propinqua que sequitur eam, et quod ipsa influit virtutem suam

Incipit liber de causis

Omnis causa primaria plus est influens super causatum suum quam causa secundaria universalis. Cum ergo removet causa secunda universalis virtutem suam a re, causa universalis prima non aufert virtutem suam ab ea. Quod est quia causa universalis prima agit in causatum causae secundae antequam agat ipsum causa universalis secunda. Cum ergo agit causa secunda in causatum quod sequitur ipsam, prima non excludit ipsius actio actionem primae, quae est causa super ipsam. Et quando separatur causa secunda a causato quod sequitur ipsam, non separatur ab eo prima, quoniam est causa ei. Et nos quidem exemplificabimus illud per esse et vivum et hominem. Quod est quia oportet ut esse sit prius, deinde vivum, et postea homo. Vivum ergo est causa propinqua hominis, et esse autem est eius causa longinqua. Esse ergo est causa vehementius hominis quam vivum, quia est causa vivi quod est causa hominis. Similiter quando ponis rationalitatem causam hominis, esse est causa vehementius hominis quam rationalitas, quoniam est causa causae eius. Et illius quidem signum est quod quando tu removes virtutem rationalem ab homine, non remanet homo, sed vivum remanet spirans sensibile; et quando removes ab eo vivum, non remanet vivum, sed remanet esse, quoniam esse non removetur ab eo, sed removetur vivum. Quoniam non removetur causa per remotionem causati sui, remanet ergo adhuc esse. Cum ergo individuum non est homo, est animal, et cum non est animal, est tantum esse, sicut prius diximus quod esse est superius vivo. Iam ergo manifestum est quod causa prima longinqua est plus comprehendens et vehementius est causa rei quam causa propinqua. Et propter hoc fit eius operatio vehementioris adherentie cum re quam causae propinquae. Et hoc quidem non fit nisi quia res non patitur nisi a virtute longinqua, deinde patitur a virtute quae est sub causa primaria. Et causa prima adiuvat secundam super operationem suam, quoniam omnem operationem quam causa efficit secunda, et prima efficit, verumtamen efficit per modum altiorem et sublimiorem. Et quando removetur causa secunda a causato suo, non removetur prima ab eo, quoniam causa prima est vehementioris et maioris adherentie cum re quam causa propinqua. Et non est causatum fixum nisi per virtutem primae. Quod est quia quando causa secunda efficit rem, tunc influit causa prima virtutem suam super illam rem, quae est super ipsam, quare adheret rei vehementi inherentia et conservat eam. Iam ergo manifestum est et planum quod causa longinqua vehementius est causa rei quam causa propinqua quae sequitur eam, et quod ipsa influit virtutem suam et conservat eam et non separatur ab ea separatione causae propinquae, immo remanet in ea et sit adherentia vehementi, secundum quod ostendimus et exposuimus.

Omne esse superius aut est superius eternitate et ante ipsam, aut cum eternitate, aut post eternitatem et supra tempus. Esse vero ante eternitatem est causa prima, quoniam est causa ei. Sed esse quod est cum eternitate est intelligentia, quoniam est esse secundum habitudinem unam; non ergo patitur nec destruitur. Esse vero quod est post eternitatem et supra tempus est anima, quia est in orizonte eternitatis inferius et supra tempus. Et significatio quod causa prima est ante eternitatem est quod esse in ipsa non est acquisitum. Et dico quod omnis eternitas est esse, sed non omne esse est eternitas. Ergo esse est plus commune quam eternitas. Et causa prima est super eternitatem, quoniam eternitas est causatum ipsius. Et intelligentia parificatur eternitati, quoniam extenditur cum ea et non alteratur neque destruitur. Et anima annexa est eternitati inferius, quoniam est susceptibilior impressionis quam intelligentia, et est supra tempus, quoniam est causa temporis.

Omnis causa primaria plus est influens super causatum
suum quam secundaria universalis. Cum autem removet causa universalis
secundaria virtutem suam a re (causata), universalis prima non aufert virtutem suam
ab ea. Quod est quia prima causa agit in causatum causae antequam agat
in ipsum causa secunda universalis que sequitur ipsam. Cum ergo causa secunda agit in causatum quod sequitur
ipsam, non excluditur ipsius actio a causa prima que est super ipsam, quoniam est ei causa.
Et cum separatur causa secunda a causato quod sequitur ipsam, non separatur ab eo prima causa
que est super ipsum, quoniam est ei causa. Et nos quidem exemplificamus illud per esse et
vivum et hominem, quia est res primo esse, deinde vivum, postea homo. Vivum ergo
causa hominis propinqua est, et esse causa eius longinqua. Esse ergo vehementius est causa hominis
quam vivum, quoniam est causa vivo quod est causa hominis. Et similiter cum ponis ro-
tionalitatem causam hominis, est esse vehementius causa hominis quam rationalitas, quoniam est causa eius
illius quod dicimus. Signum ergo est quod cum removes virtutem rationis ab homine,
non remanet homo, sed remanet vivum spirans sensibile. Cum autem removes
ab eo vivum, non remanet, sed remanet esse, quoniam esse non removetur ab eo,
sed removetur vivum, quoniam causa non removetur per remotionem causati sui; remanet ergo
adhuc esse. Cum ergo non est individuum homo, non est animal; et si non est animal, est esse tantum.
Iam ergo manifestum et planum est quod causa prima longinqua est plus comprehendens et vehe-
mentius causa rei quam propinqua, et propter illud fit eius operatio vehementioris adhe-
rentie cum re quam operatio propinque. Et hoc non fit nisi quia res non patitur nisi
a virtute longinqua primum, deinde patitur a virtute propinqua secundum [illegible]
[illegible] causam super operationem suam, quoniam omnem operationem quam causa efficit
secunda, prima causa efficit. Cum efficit causa prima aliud altiore et sublimiori
[illegible] causato suo non removetur ab eo prima, quoniam causa prima est
[illegible] et vehementioris [illegible] cum re quam causa propinqua [illegible]
[illegible] non [illegible] per [illegible] causa prima fiat quando re [illegible]